

PEVISA-ohjelma rodun jalostuksenohjauksen työkaluna

Ajatuksia Kirsi Sainion esityksen pohjalta, KoiraExpossa 4.2.2012, koonnut Marika Leivonen ja Tuulikki Tammiala-Salonen

Koiraroduissa esiintyy perinnöllisiä vikoja ja sairauksia, joita halutaan **jalostaa** pois. Jalostus on sitä kun systemaattisella valinnalla ja risteytyksillä saadaan aikaan eläinkannan laadun paranemista. Jos eläinkannan laatu ei parane, ei ole kyse jalostuksesta. Jalostusta ei voida toteuttaa yhden sukupolven aikana; näennäinen laadun paraneminen yhdessä sukupolvessa on lähinnä sattumaa, jolla ei yleensä ole vaikutusta geneettisesti pidemmälle.

Rotujen jalostuksesta puuttuu usein kriittisyys: tehdään suuri numero yksittäisestä sairaudesta, josta ei ole merkittävää haittaa koiralle. Jalostuksella pitäisi pyrkiä todellisen uhan ja ongelmien torjuntaan: Jos ilmenee sekä tutkitusti että tilastollisesti merkittävästi, että **rodussa on yleistymässä jokin periytyvä ongelma**, voi rotujärjestö harkita sen vastustamista ohjelmalla (PEVISA), muut PEVISAt ovat Sainion mielestä ”omantunnonpuhdistusohjelmia”. Sellainen ongelma on merkittävä, joka laskee koiran odotus-elinikää.

PEVISA-ohjelmaan ei tule ottaa liikaa muuttujia; useaa ongelmaa tai uhkaa ei voida millään ohjelmalla torjua tai parantaa yhtäaikaaisesti. Ja pelkällä PEVISAlla, varsinkaan ellei sillä ole rodun kannalta todellista merkitystä, ei mitään rotua voida jalostaa.

JTO:ssa olisi määriteltävä 3-5 merkittävintä ongelmaa jotka liittyvät terveyteen, luonteeseen ja käyttöön. PEVISAlla vastustettavien vikojen on oltava perinnöllisiä, tutkittavissa, mitattavissa ja torjuttavissa. Pevisa-ohjelman tavoite on ennaltaehkäistä tai vähentää sellaisten vikojen ja sairauksien leviämistä jotka alentavat koiran elinkykyä tai – toimintoja, aiheuttavat koiran elämänlaadun huonontumisen tai vähentävät koiran jalostuskelpoisuutta. PEVISAan otettava vika/sairaus on voitava tutkia/diagnosoida luotettavalla standardoidulla menetelmällä. Menetelmän tulee olla riittävän kattavasti kaikkien saatavilla – otettava huomioon myös maantieteelliset erot (esimerkkinä Sainio esitti, ettei voida ottaa PEVISAAan sairautta, joka voitaisiin diagnosoida vain eläinsairaala Aistissa Helsingissä).

Nykyinen Kennelliiton PEVISA-sääntö ja -ohje tuli voimaan 1.1.2009:

Kennelliitto ei voi määrätä rotua PEVISAAAN. Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisen tulisi perustua ensisijaisesti vapaaehtoisuuteen.

PEVISA-ohjelmassa asetetaan jalostukseen liittyviä lisäehtoja pentueen rekisteröinnille.

Kaikkien PEVISAssa vaadittujen tutkimustulosten tulee olla **voimassa astutushetkellä**.

1.1.2012 voimaan tulleessa Koirarekisteriohjeessa on kuitenkin ns. armahduspykälä: kasvattaja voi rekisteröidä yhden pentueen, jonka PEVISA-ehdot eivät ole täyttyneet astutushetkellä, kunhan nämä ehdot osoitetaan täyttyviksi.

PEVISA on rotukohtainen ja se laaditaan ja hyväksytään rotua harrastavan yhdistyksen tai rotujärjestöjen aloitteesta. Kennelliiton JTT (JalostusTieteellinen Toimikunta) hyväksyy ja päättää ohjelman voimaantulosta, tavallisesti sen kesto on viisi vuotta (vastaa yhtä koirasukupolvea). Kennelliitto ei voi olla hyväksymättä PEVISA-ehdotusta, jos se on käsitelty sääntöjen edellyttämällä tavalla, mutta erittäin painavista syistä Kennelliitto voi lieventää rodun PEVISAA ehdotetusta.

PEVISAA ei kuitenkaan voida hyväksyä elleivät ”muotoseikat” täyty: Rodulla tulee olla hyväksytty rotukohtainen JTO ennen PEVISA-ohjelman käsittelyä. PEVISA-ehdotus on

esitettävä **sanatarkasti** rodun yleiskokouksen kokouskutsussa. Ennen Kennelliittoa PEVISA-ehdotus on hyväksyttävä sekä Rotua harrastavan yhdistyksen (Suomen Pyreneiläiset) että Rotujärjestön (SSKY) yleiskokouksessa.

PEVISA voidaan lopettaa siten että se jätetään uusimatta. Mikäli PEVISA halutaan keskeyttää tai sitä halutaan muuttaa sen voimassaoloaikana, tulee tämä tehdä samoin säännöin kuin uusi PEVISA: muutosta on anottava kirjallisesti ja sille on esitettävä syy, ja se on siis hyväksyttävä rotua harrastavan yhdistyksen ja rotujärjestön kokouksissa ennen Kennelliittoa lähettämistä. Näistä uusimissäännöistä poikkeaa vain "Ulkomaisen uroksen käyttöä koskeva poikkeuslupa", joka on pysyvä, sitä ei tarvitse uusia.

Miten tehdään onnistunut PEVISA?

Hyvä PEVISA on sellainen, johon kaikki voivat sitoutua; se tähtää tulevaisuuteen ja sillä on on jatkuvuutta. Toimiva PEVISA keskittyy oleellisiin ongelmiin, eikä siitä ole tarvetta poiketa " heti ensimmäisessä mutkassa".

PEVISAn tulee olla tavoitteellinen – pyritään jostakin johonkin parempaan. On mietittävä, kannattaako kaikki viat/sairaudet asettaa samalle viivalle?

PEVISAn toteutumista on seurattava.

Kun harkitaan PEVISAn jatkamista, ensin kannattaneet palauttaa mieliin, miksi alun perin menttiin PEVISAAan? Oliko rodussa havaittavissa todellisen uhan lisääntyminen, vai menttiinkö siihen vain siksi että harmitti kun jotkut kasvattajat eivät tutkituttaneet jalostusyksilöitään.

Seuraavaksi on laskettava, saavutettiinkö paranemista PEVISAn alaisissa ominaisuuksissa. Pyreneittenkoiran PEVISA sisältää vuosina 2008-2012 lonkkien ja kyynärien tutkimuspakon ilman raja-arvoja. 2003-2006 rekisteröidyistä pyreneittenkoirista tutkittiin 25% lonkat kun taas 2007-2010 aikana rekisteröidyistä (2007 syntyneet tulleet PEVISAn aikana ikään, jolloin lonkat voidaan virallisesti tutkia) on tutkittu 29% lonkat. Eli lonkkatutkimusten määrässä on nähtävissä nousua.

Vaikka raja-arvoja ei ole määrätty rekisteröinnin ehdoksi, yleisesti oletetaan että tietoisuus lonkkadysplasian asteesta ohjaa käyttämään mahdollisimman terveitä koiria. Kun vertaillaan PEVISAA edeltävän 4-vuotiskauden (Kennelliiton määrittämä sukupolvi seurakoirille), 2004-2007 tutkittujen lonkkaniveldysplasia-arvoja PEVISAn aikana Suomessa syntyneiden pentujen arvoihin, todetaan että terveiden (A+B) osuus on kasvanut 61,6 prosentista 73,6 prosenttiin. Kyynärniveldysplasian esiintyvyys on ollut hyvin vähäistä pyreneittenkoirissa, pitemmällä aikavälillä seurattuna 94-95% ollut terveitä, I-astetta vakavampia tuloksia ollut vain yksi 10 vuoden aikana, mikä pyöristyy Kennelliiton tilastoissa 0 prosenttiin. Ilolla voidaan todeta, ettei PEVISAn aikana syntyneissä ole todettu ainuttakaan kyynärniveldysplasiaa. (Lähde: KoiraNet 1/2012. Edellinen kappale ei pohjautu Sainion luentoan muuta kuin otsikon osalta)

Mitä haittaa siitä voi olla, että rekisteröinnille asetetaan rajoituksia?

Sainion mielestä kaikki puhdasrotuiset koirat olisi saatava rekisteriin. Jos on paljon koiria, joita ei rekisteröidä, käytettävissä oleva populaatio pienenee.

Rekisteröimättömät pennut eivät näy missään tilastoissa, mutta erilaisilta keskustelupalstoilta ja myynti-ilmoituksista on jouduttu toteamaan, että rekisteröimättömiä pyreneittenkoiria on syntynyt useita pentueita viimeisten vuosien aikana. Olisiko nämä kaikki olleet rekisteröitävissä ilman PEVISAA jää arvoitukseksi.

Yksi pentue, 6 pentua, on jouduttu rekisteröimään EJ-rekisteriin toisen vanhemman puuttuvien tutkimustulosten vuoksi. (Lähde: KoiraNet)

Rodun parissa ei ole tehty kyselyä siitä, mitä hyötyä/haittaa koetaan PEVISAlla saadun. Kaikkien rotujen keskustelupalstoilla (myös Sainio mainitsi eräänä lähteenään netin

keskustelupalstat) toistuvat seuraavat koetut haitat: Käytettävien urosten määrä laskee; Kallis/raskas järjestelmä, minkä seurauksena pentujen hinnat nousevat ja mahdollisesti myynti vaikeutuu; Suosii ”suurkenneleitä” ja massatuotantoa (teetetään helposti pentuja jo tutkituilla sen sijaan että tutkittaisiin uusia koiria); Käyttö/työkoirat jäävät helpommin jalostuksen ulkopuolelle.

Toisaalta: Uusia kokemattomia kasvattajia tulee koko ajan. Kaikki eivät välttämättä tiedä tai tiedosta rodussa esiintyviä ongelmia. Kaikki eivät myöskään välitä ongelmista.

”Minun linjoissani ei ole ongelmia, miksi mennä PEVISAan?”

Rodussa esiintyvät ongelmat ovat kuitenkin kaikkien ongelma, ei yksittäisen kasvattajan. Systemaattisesta jalostuskoirien tutkimisesta on myös se hyöty että muutaman sukupolven kuluttua saadaan luotettavaa rotukohtaista tietoa tutkitun vian periytyvyydestä.

Kasvatustyö ei kuitenkaan voi olla pelkkää sairauksien torjuntaa. JTO:ssa tulee määritellä rodun merkittävimmät ongelmat ja keskittyä niihin. Systemaattisilla tutkimisilla, terveys- ja luonnekartoituksilla saatetaan havaita useitakin ongelmia. Sitten onkin pohtimisen paikka: toimenpiteenä tiukka jalostuksesta pois sulkeminen ei välttämättä johda toivottuun lopputulokseen. Sainion sanoin ”Jos jalostuskäyttöön jää alle 50% niin se on Good Bye!”